

České předsednictví Rady EU: šest měsíců hry na slepou bábu

Petr Kaniok

- 1. července 2022 začíná české předsednictví v Radě EU.
- Od českého předsednictví nejsou očekávány velké výsledky a přelom v evropské integraci.
- Předsednické priority jsou definovány mezinárodně-politickou situací, ve které se Česko a celá EU nachází
- Česko se během svého předsednictví zaměří na 5 provázaných prioritních oblastí:
 - Zvládnutí uprchlické krize a poválečná obnova Ukrajiny
 - Energetická bezpečnost
 - Posílení evropských obranných kapacit a bezpečnost kybernetického prostoru
 - Strategická odolnost evropské ekonomiky
 - Odolnost demokratických institucí

První červencový den bývá obvykle v Česku nejzajímavější pro školou povinné děti, protože jim příchodem plnohodnotného letního měsíce začíná osm týdnů prázdnin. Letos však tento tradiční kontext jednoznačně přebije politický rozměr – podruhé v historii se úderem poslední červnové půlnoci ujme Česká republika řízení Rady Evropské unie (EU). Šestiměsíční vedení klíčové mezivládní instituce EU ji přitom čeká ve vypjatém politickém kontextu, kdy vlivem ruského přepadení Ukrajiny z konce února lze jen stěží cokoliv plánovat a předvídat. Více než cokoliv jiného tak bude předsednictví připomínat populární hru na slepou bábu.

Kontext českého předsednictví

Od českého předsednictví rozhodně nejsou očekávány velké výsledky a přelom v evropské integraci. Prvním důvodem je prostý fakt, že Česko je malá země, která pro posuny ve velkých oblastech nemá patřičnou reputaci a dostatečné zdroje. Jeho dosud první předsednictví z roku 2009 navíc doprovázela málo vídaná pachuč zmaru. Po 13 letech totiž logicky znovu ožily vzpomínky na kontroverzní komunikaci, kterou symbolizovala konfrontační plastika Entropa, kterou české předsednictví vystavilo ve foyeru Rady EU v Bruselu (aby ji poté zakrylo), či březnový pád vlády Mirka Topolánka (ODS), který se udál v půlce mandátu. Česká republika tak svou první šanci zmařila, protože předsednictví, jehož věcné výsledky byly velmi dobré, poté vyšumělo do ztracena...

Letošní mandát, který se oproti roku 2009 odehrává ve druhém pololetí, doprovází také rozpaky. První riziko spočívá ve stavu příprav. Loňské říjnové parlamentní volby vedly v Česku ke změně vlády. Nynější kabinet Petra Fialy (ODS) začal fakticky pracovat až s příchodem roku 2022. Do té doby řídila přípravu předsednictví končící menšinová vláda Andreje Babiše (ANO), složená z ANO a sociálních demokratů ČSSD. Lídr hnutí ANO přitom ještě před volbami opakovaně hovořil o předsednictví s despektem, jeho výrok o „žvanění s chlebičky“ se stal takřka legendární. Ve shazování významu předsednictví se ale předháněli také další politikové ANO – kupříkladu bývalý místopředseda vlády pro hospodářství, ministr průmyslu (a dopravy) Karel Havlíček chtěl – v zájmu úspor – předsednická jednání a vyjednávání digitalizovat prostřednictvím virtuálních meetingů. Rozpočet na předsednictví, stejně jako intenzitu příprav či práci s lidskými zdroji minulý kabinet výrazně poddimenzoval a teprve ke konci svého mandátu aspoň finanční zdroje mírně navýšil. Nová vláda se sice řadu věcí snažila dohnat, doba šesti měsíců, po kterou úřaduje, je ale nedostatečná. Kabinet si situaci navíc zkomplikoval nepříliš šťastným a logickým zásahem do koordinačního nastavení české evropské politiky, protože po několikaleté pauze znovu povýšil řízení evropské politiky na ministerskou úroveň – ministrem se stal Mikuláš Bek (STAN), který nicméně politicky reprezentuje jinou stranu (STAN - Starostové a nezávislí), než hlavní koordinační aktér, kterým je navzdory novému resortu předseda vlády Petr Fiala (ODS).

Oproti „domácím úkolům“ a koordinačním reformám je mezinárodní kontext problémem, za který Česká republika nemůže. Byť po lisabonské institucionální reformě předsednictví pozbylo naprostou většinu reprezentačních a vrcholně-politických úkolů – neřídí už Evropskou radu a téměř zmizelo ze společné zahraniční a bezpečnostní politiky – stále se od předsednictví čeká, že ve vnějších aktivitách EU bude minimálně rétoricky „vidět“. Ruský vpád na Ukrajinu a jeho neustále se vyvíjející důsledky například pro EU a její ekonomiku by v této souvislosti představovalo obrovskou výzvu pro mnohem respektovanější a diplomaticky ostřílenější aktéry, než je Česká republika. Přesto se v tomto kontextu – těžko totiž očekávat, že během českého mandátu válka skončí – bude muset české předsednictví pohybovat.

Politické priority

Ostatně, česká evropská politika se v něm už pohybovala, když připravovala předsednické priority. Ty totiž krize na Ukrajině jednoznačně ovlivnila a nasměrovala. Hlavní politické cíle českého předsednictví byly oficiálně představeny v půli června. Vyplývá z nich, že Česká republika se během svého předsednictví zaměří na pět úzce provázaných prioritních oblastí. Jsou jimi zvládnutí uprchlické krize a poválečná

obnova Ukrajiny; energetická bezpečnost; posílení evropských obranných kapacit a bezpečnost kybernetického prostoru; strategická odolnost evropské ekonomiky a odolnost demokratických institucí.

Již jen z výše uvedeného výčtu je patrné, že předsednické priority jsou jednoznačně definovány mezinárodně-politickou situací, ve které se Česko a celá EU nachází. Jejich logickým leitmotivem proto je snaha o minimalizaci dopadů ruské agrese na Ukrajině na EU, pomoc napadené zemi a snížení rizik, že se v budoucnu bude podobná situace opakovat. Zároveň ale platí, že důraz například na energetiku – a koneckonců také na východoevropský region – představuje tradiční priority České republiky. Země v nich – také díky rázné a jednoznačné pozici, kterou vláda Petra Fialy zaujala hned od počátku konfliktu – disponuje slušnou reputací a kredibilitou. V tomto smyslu jsou tedy hlavní cíle předsednictví realistické a respektují možnosti a kontext. Česko se tak v tomto směru poučilo z roku 2009, kdy jeho liberalizační cíle byly vnímány – v atmosféře tehdejší ekonomické krize a postojích hlavních států EU k jejímu řešení – mnohem kontroverzněji. Obecně se jeví, že celkové nastavení českého předsednictví je mnohem strážlivější, kooperativnější a více respektující EU jako celek, než tomu bylo před 13 lety.

Jde jen o obsah?

Politické priority na druhou stranu nejsou alfa a omega předsednictví, byť zvláště média tento obraz často vytvářejí. Mnohem zásadnější význam má pro úspěch předsednictví hlavně schopnost předsednického personálu vyjednávat a hledat kompromisní řešení mezi členskými státy EU, či mezi Radou EU, za kterou předsednictví jedná, a hlavně Evropským parlamentem (EP). V tomto aspektu je pozice českého předsednictví dvojsečná. Na jedné straně disponuje české Stálé zastoupení při EU řadou kvalitních a erudovaných diplomatů, z nichž mnozí absolvovali už první české předsednictví v roce 2009. Příkladem může být velvyslanec Jaroslav Zajíček, zástupce České republiky ve Výboru stálých zástupců I (COREPER I). Na druhou stranu, jak již bylo řečeno, příprava předsednického personálu byla dlouhodobě podceňována – kabinet Andreje Babiše (ANO) počítal například s masivním využíváním stážístů – a je otázkou, co se během půl roku vládnutí nové elity stačilo dohnat. České předsednictví navíc bude čekat minimálně částečné vyjednávání řady konfliktních legislativních návrhů – typicky těch, jež souvisí s agendou Zelené dohody pro Evropu. Značná část těch položek přitom generuje třecí plochy nejen mezi členskými státy, ale také mezi Radou EU a EP. Obojí tak může pro české předsednictví znamenat, že se přiblíží hranici svých možností a dovedností.

Závěr

Politologie patří mezi nejméně úspěšné disciplíny, pokud jde o její predikční schopnosti. Na závěr se tak sluší si pouze vypůjčit od schopnějších oborů, jako je matematika, slovo „model“ a použít jej jako metaforu. České předsednictví v něm vychází jako model s velkou řadou neznámých. Jejich počet se přitom může zvýšit, v případě české domácí politiky je třeba zmínit, že na podzim může začít kampaň před prezidentskými volbami, velké otázky se také vznášejí nad budoucí podobou francouzské politiky. Realistické fantazii se v tomto směru bohužel meze moc nekladou. Stejně jako v roce 2009 se tak České republice může klidně stát, že byť provoz, řízení a výsledky předsednictví budou velmi dobré, vše přebije nějaká neočekávaná a těžko říditelná pohroma.

Autor

Petr Kaniok působí na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií a Mezinárodním politologickém ústavu Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity. Ve výzkumu se zaměřuje především na problematiku politického systému Evropské unie, euroskepticismu, roli parlamentů v EU a integrace. V letech 2012 až 2018 byl šéfredaktorem Politologického časopisu.

Více o autorovi na www.muni.cz/lide/12188-petr-kaniok.

Konrad-Adenauer-Stiftung - Kancelář nadace v České republice

Kontaktní osoba

Marcel Ladka

Projektový manažer a vědecký pracovník

+420 222 320-190

marcel.ladka@kas.de

Vydal: Konrad-Adenauer-Stiftung - Kancelář nadace v České republice

Design a sazba: yellow too, Pasiek Horntrich GbR

Vytvořeno s finanční podporou Spolkové republiky Německo.

Text tohoto díla je licencován podle podmínek licence „Creative Commons Uveďte původ-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní“, CC BY-SA 4.0 (dostupné na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode.cs>)
Využití fotografie na úvodní straně © České předsednictví v Radě Evropské unie - <https://czech-presidency.consilium.europa.eu/>